

ДРАМСКА БАШТИНА

Култ
насл
Срби

Душан Стевовић Јазмин

ВАМПИР

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

Коло 15, књига 2

Издавач:
МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ
УСТАНОВА КУЛТУРЕ ОД НАЦИОНАЛНОГ ЗНАЧАЈА
11000 Београд, Господар Јевремова 19
e-mail: office@mpus.org.rs www.mpus.org.rs

Главни и одговорни уредник
Момчило Ковачевић, директор

Приредила
Александра Бјелић

Припрема за штампу
Свејтозар Сijanкић

ISBN 978-86-80629-94-0

Штампа: Службени гласник, Београд

Тираж: 300 примерака

Штампање завршено: априла 2017.

Реализацију Драмске баштине омогућило је
Министарство културе и информисања Републике Србије

Душан Стевовић Јазмин

ВАМПИР

Приредила
Александра Бјелић

Београд, 2017.

НАПОМЕНА ПРИРЕЂИВАЧА

Приређивањем за штампу комедије *Вампир* аутора Душана Стевовића Јазмина приређивач је настојао да остане веран рукописном предлошку. Измене се тичу само оних делова који су усаглашени са актуелном правописном нормом (писање великог слова, састављено и растављено писање речи, једначење сугласника по месту изговора и по звучности, употреба интерпункцијских знакова, итд.).

Оригинални рукопис писан је писаћом машином, штампаним словима ћирилице, црним мастилом и без измена је.

Душан Стевовић Јазмин

ВАМПИР

ЛИЦА¹

СОЛОМОН ДАНОН,
предузетник и члан банкарског и акционарског друштва

УЛИН,
сироче кога је Шалић одгајио, лажни вампир

СТАРАЦ ШАЛИЋ,
баштован по професији

АНДРЕЈА,
Шалићев нећак, касапин

НАДА,
Шалићева кћер

¹ Списак лица је приређивачев. У рукопису није дат уобичајени каталог јунака, те се претпоставља да га аутор није ни сачинио.

ПРВИ ЧИН

Прва појава

Канцеларија. На сцени су Данон и Улин

ДАНОН

Хм...То није лепо. Ја још нисам правио ни пазару, а ти хоћеш пару!

УЛИН

Хоћу пару, дабоме. Да ми платите што сам зарадио.

ДАНОН

Али ниси зарадио – ниси.

УЛИН

Е! А шта сам радио ноћас!?

ДАНОН

Радио си мишкуланцију, али ја нисам направио пазару.

УЛИН

А, шта се то мене тиче? Ја сам главно извршио своју мисију и хоћу да ми се плати посао!

ДАНОН

Али пазару нисам правио! Пазару!... Кириду Улинка!

УЛИН

А је л' то моја кривица?

ДАНОН

Али ја сам казао, ако твоја памет направи мишкуланцију за пазару ја ћу ти дати хиљаду динара.

УЛИН

Дајте Ви мени за ноћашњицу, а кад направите пазар на рачун мојих експеримената, онда ћемо – обашка да се разговарамо. Јер ја ту излажем опасношћу мој – живот!

ДАНОН

Е, па добро, Улинка, ја ћу сад да ти дам пет стотина динара, па кад опет направиш мишкуланцију са вампиру, онда ћу да ти дам и ресто.

УЛИН

А, то нећу ни да чујем! Што сам заслужио да ми платите, а ако хоћете опет моје посредовање, онда ћемо се накнадно погађати.

ДАНОН

Улинка!... Кириду Улинка! И душу ћеш да ми узмеш.

УЛИН

Јок! Ја нисам Бог! Нек ти Свети Арханђел Михаило вади душу, а ја нећу да прљам руке. Ја хоћу паре, јер главу рескирам, бре! Та игра може и живота да ме стане.

ДАНОН

И хиљаду динара, то је пару, више вреди и од главу. Само за један сат што ћеш да играш вампиру, ти ћеш да зарадиш хиљаду динару. Ни дуплу министру не добије толику пару.

УЛИН

Али – рескирам!

ДАНОН

И рескир профитир.

УЛИН

А ако овај буде паметан, па ме клепа нечим, биће мени профитир, те још какав. Него хајде платите Ви мени!...

ДАНОН

Још вечерас да играш вампиру, па ћу сутра да ти платим.

УЛИН

Слушајте, газда Даноне, доста сам ја Вама кулучио, за бан-бадава. Не дам ја да ме више нико експлоатише. Него паре хоћу. Без фортања, газда Даноне! Иначе немојте допустити да се ја с Вама физички наплаћујем, јер то је мало тугаљиво за нас људе.

ДАНОН

И зашто да те фортам!? Зашто? Кад год ти мени нађеш пазару ја ти платим.

УЛИН

Посао на поштен начин, али овакви послови, никад ми нисте поштено платили.

ДАНОН

Па ни послу није поштен, Улинка!

УЛИН

А мој ризик! Зашто да се ја жртвујем само за ваше интересе? Хоћу и ја од тога да видим неку 'асну!

ДАНОН

Какав ризик? Немаш никакав ризик... Ух, ух... Ух! То много утиче на моје нерве, кад тако говориш!...

УЛИН

Како да „немам” ризик?... А ако је старац случајно, пријавио ствар полицији, па ми она приреди неко изненађење, оде Ваш „вампир” на робију!

ДАНОН

Уууууу!... Ти си тако луда глава! Па за тако деликатну послови не иде се на робију!... Зашто сам ја!? На робију се иде само, ако расечеш цак и извадиш једну кромпиру. И то је опасна арча. А за

поштену милиону, нема робија! Харамиију три милиону; један за адвокату, један за расходу, а један остане чисто ћару. Лака послу, мала обрту и велика зарада. Зашто ти кажем играј вампиру, играј вампиру, само да направим пазару, даћу ти пет хиљаду динара.

УЛИН

Дајте Ви мени за ове две вечери хиљаду динара. А вечерас ћемо отићи код старца да још једном покушамо. Па ако нас и сад одбије, ја Вас уверавам да ће му то бити последње. Ноћас ћу му доћи главе. Играћу, изводићу, насрћаћу на њега, давићу га, док не прецркне од страха!

ДАНОН

Не да цркне!... Не могу после да направим пазару.

УЛИН

Ама, тако се каже. Нисам ваљда луд за петнаест хиљада динара, да задавим човека, па да одем на робију!... Још ако се узме у обзир користољубље одо' ја и на вешала!...

ДАНОН

Нећу, нећу, нећу... Не спомињи ми вешала!... То утиче на моје нерве!... Галичка ме око врата... Нећу за омчу ни да чујем. Не волим ујарски занат.

УЛИН

(Вади из џепа меницу)

Државна подлога је најсигурнија гаранција. Потпишите ми ову летећу меницу на 20 хиљада динара, кој ћете ми суму исплатити, као провизију, ако закључите уговор о куповини онога имања!

ДАНОН

Ух, ух, ух! Како то утиче на моје нерве!... Аиии!... Нећу, нећу, нећу... Па ти ме уцењујеш као харамиија! Од пет дијена петнаест, па на двадесет, па ће до довече да ти скочи цена на сто хиљада!... То је лоповлук!

УЛИН

Богами, не знам који је већи разбојник ја или Ви?... Мојом заслугом, Ви ћете сутра постати сопственик имања, чија ће вредност кроз три – четири године износити шест до осам милиона динара, а које ћете Ви на најрафиниранији начин узети за сто хиљада динара. А ја ћу од свега тога добити двадесет хиљада динара, док ћете Ви постати мултимиллионер! Ко је онда већи лопов? Ја или Ви? Купац или посредник?

ДАНОН

Напоследку, даћу ти десет хиљада динара. Ево чек. Одмах да ти потпишем.

УЛИН

Значи да хоћете на половину пута да прекинемо посао, који се с успехом проводи крају?...

ДАНОН

Не мислим ја да прекинем него ме много уцењујеш...

УЛИН

Није то уцена. Двадесет хиљада динара – то је једна најскромнија награда за такав један деликатан посао, где се моје коже тиче. Где ми глава игра!

ДАНОН

Аии!... Па, ја... ја... Добро, добро, кириду Улинка! Само добро да играш вампиру, даћу ти и моју фотографију за успомену, само ако направим пазару!

УЛИН

Ко!?... Море само још једне ноћи, па сте ви купац имања!... Деде потпишите ову меницу.
(*Сјавља меницу на сјо*)

ДАНОН

(Узима њеро)

И да знаш само да није мој Самика отишао у Палестину, за тебе не би' направио тако велику ћару, зато што си тако велики разбојник и дерикожа. То би све мени Самика направио за фрај. Да ме не кошта ни пару. А сваки пос'о што ми ти направиш – изгубим деведесет и девет проценти од бруто ћару.

УЛИН

Е, па, брате, без коштање не може ништа ни да се учини. Пара данас врти где ни бургија не може. Хајде потпишите меницу!

ДАНОН

*(Поћиисује)**Ах, Самика, Самика!...**(Даје меницу Улину)*

Ево ти, Улинка, на! Али не дам ти паре, ако не направим пазару!... То да знаш! Унапред ти кажем да знаш...

УЛИН

Молим Вас. Имате написмено од мене.

(Пружи му шаку и њрља њрсћима као да броји новац)

ДАНОН

А!? Шта хоћеш још Улинка?

УЛИН

Хиљаду динара, што сам зарадио за ноћашње манифетлуке...

ДАНОН

Аии!... Па зашто и ти не заборавиш, кад сам ја заборавио?... И зашто ми тражиш пари, кад знаш да не волим да дајем пару. Не волим.

УЛИН

Хајде, брате, бројите да не губимо време узалуд. „Време је новац”.

ДАНОН

(Вади из новчаника и даје му)

Ах, кириду Улинка, кириду!... И рука ми дрхти кад ти дајем пару за бадава. А колико још треба да играш вампиру, па да буде ствар готова?

УЛИН

Још једна ноћ и готово.

ДАНОН

Ах, ла, ла, ла... Кириду Улинка!... Немој да потрошиш ово пару што ти дајем!...

УЛИН

Па, морам мало да одвојим и за...

(Руком покаже на сѝомак)

Мало прасећине и црњака...

ДАНОН

Не, не, не... Не волим за то ни да чујем... Арам да му је моја пара, коме даш зато.

УЛИН

Е, идем ја сад да се припремим за моју вечерашњу игру.

ДАНОН

А ја ћу да пошаљем моју Сару да се иде помолити Мојсију у синагогу за срећно пазару и за моје здравље, њено здравље, па онда и твоје здравље!...

УЛИН

Ако, ако... Хвала!...

ДАНОН

Само добро да играш вампира, Улинка!... И да направим пазару са оног маторог крљешу!...

УЛИН

Пошто – пото плац мора бити Ваш. Ни у ком случају не смео га изгубити. Ту су сад у питању двадесет хиљада динара!... Једна фантастична креација пред сујеверним глупаком – двадесет хиљада динара!

ДАНОН

И то су велику пару, Улинка... Слатку пару... Треба сутра и ти да постанеш ла патрон! Улинка!

(Тайше ђа њо рамену)

Волим те као свога Самику, ах, кириду Улинка!... Слатку Улинка!... Добро да играш вампиру!...

ЗАВЕСА

ДРУГИ ЧИН

Прва појава

На сцени су Шалић и Андреја. Сптаринска соба оријенталског стила. На средини су једна вратица; при сваком улазу или излазу мора се сваки човек, нормалне висине, пожурићи. Десно у дну намешћен је један кревет на дрвене ногае, који се састоји из једне поцејане сламарице, из које испада слама и једна поцејана поњава. Лево је један сптари сто покривен масним листовима из сптарих новина; на столу је једна лојана свећа заборана у флаши, један бокал с водом, сланик, хлеб, кухињско посуђе зарђано, један нож и једна чађава шерица. Поред стола је једна сптаринска столица исплећена асуром; једна земљана тесница и лавор, при- слоњен уз једну ногу од стола; у дну на зиду приклоњена је једна прсто увезана мила. На кревету седи сптари и седи Шалић. Његово сптаро и искрљено одело мора да јасно даје појаву једног башиована; поред стола на столици седи Андреја, Шалићев син², развијен, кружан и снажан младић од својих двадесет година, он је одевен у крајком зимском капу; на глави му је шубара, на ногама чизме, један крај беле, масне кецеље, коју је приласао и прикачио за појас; о појасу му виси приласан воловски рог, а у њему су месарски ножеви; поред ножа виси му шакоћен маса. Какад зачује се фијук ветра; а из даљине доиру сасвим тихо, фантасични звуци виолина неког оркестра у суседној ресорацији.

ШАЛИЋ

Па ето... Звао сам те да ти кажем да је опет био.

АНДРЕЈА

Ама, ко је био?

² Нећак, судећи према даљем развоју радње.

ШАЛИЋ

Па – вампир, бре, дете.

АНДРЕЈА

Опет „вампир“!... Па докле ћеш ти да будеш фанатична будала?!... Докле ћеш ти да верујеш у те празноверице?

ШАЛИЋ

Хм... Што ти је данашња младеж. У ништа не верује. А да си ти био ноћас овде, питао би те ја да л' су то луфтопирице!... Да чујеш ону тутњаву, грмљавину... Просто из темеља кућу љуља! Ветар дува па фијуче, као да га сече нека невидљива сила, а напољу чујем како ломи тарабе, носи ћерамиду, с' крова, па је разбија у парампарчад... Чуо си може бит' и сам, како је у варош грдну штету починио? Кажу да је фирме, пообарао, излоге поломио, па чак и неколико крова, кажу, да је однео?

АНДРЕЈА

Знам, знам... Али није то – вампир него олуја, која је ноћас беснела над градом.

ШАЛИЋ

Ето, сад опет он – „олуја“! Каква – олуја, Бог с тобом! Вампир, хеј Србине!... Вампир!...

АНДРЕЈА

Доста више! Ја видим, да ћеш још мало и ти сам да се повампиршиш. Остарео си, ноћу не можеш да спаваш, па ти сад играју пред очима сенке и ... Предвиђаш свашта.

ШАЛИЋ

Ама, како предвиђам – бре дете! Па зар га ја гледам својим рођеним очима како игра по целу ноћ, до' год први петао не запева! Ама, гледам га бре брате, својим рођеним очима као сад ово тебе. Лепо – вампир; жив и здрав вампир. Искезио зубе, а око зуба

уплео неки црвени конач; закрвављених очију; сав је у бело; у рукама држи – косу и игра овде, по соби, неке чудесне игре! Па што игра, ајде де, него што урличе, анатема га убила! Као да су се сви покојници из гроба дигли, па воде коло и подврискују, све пева нешто неразумљиво „ри – ри –ри, ра – ра – ра, ру – ру – ру, ри – ри – ри”... И то му је ки с’ нечим нека песма!...

АНДРЕЈА

Бре, чико ти више ниси здрав човек!... Ниси!... ех, што ме овај пос’о везује те морам ноћу да идем на кланицу, а иначе... Волео бих да останем овде једне ноћи, да га ја – видим!... Ух, што би му приредио једно свечано изненађење! Касапски нож под гушу, па само да се копрцне к’о јагње. Е, али знам ја да он онда не би ни дошао.

ШАЛИЋ

Е па, то де, неће он онда ни да дође. Зна он да си ти касапин и да си повadio више душа од самога Светог Арханђела. Боже ме прости! Па се боји да и њега не претвориш у пиктије.

АНДРЕЈА

Најбоље ће бити, да се и ја доселим овде, код тебе, па, ако се опет појави нек носи шњур. Уосталом, ко кога уплатка.

ШАЛИЋ

Море, где да се доселиш?! Овде, код мене, је ли? Боже сачувај!

АНДРЕЈА

Што?

ШАЛИЋ

Далеко ти лепа кућа – сине. Па зар ти, што си толико живота поклао, да дођеш сад овде под мој кров?

(Оћресе јаку од кајуџа)

Цаба ти кирија.

АНДРЕЈА

Зашто, чико?!

ШАЛИЋ

Како – „Зашто“? Још питаш зашто! Па знаш ли шта би онда било од ове куће? Прави пакао! Пуна ми кућа била вампира, ђавола, сатана, нечастиви’... Читава манижерија... Гмижали би по соби, као мајмуни. Па још само кад би заиграли једно коло – отишла бицела кућа у парампарчад до темеља. Јок... Далеко те било.

АНДРЕЈА

Ух!... Докле ћеш бити тако затуцан, волео бих да знам... Пре би ти човек главу одсекао него што би те разуверило...

ШАЛИЋ

Па, како да не верујем у оно што својим очима видим!

АНДРЕЈА

Ама какви те сад вампири спопали у двадесетом веку!?... Хеј, јеси ли ти? И шта тражи он, ког ђавола овде у овој кући!

ШАЛИЋ

Ето, то је оно, што ви, младеж, не верујете, јер још и не знате ништа. Твој покојни деда, мој, отац, Бог да га прости, он је овде, на овом месту вршио пшеницу. Ту на овом месту за његова живота, било је – гумно. А кућа се налазила тамо где ја сад наша кречана и шупа; после смрти нашега оца, ја и твој покојни отац сазидамо ову страћару баш – на гумну. Причаше нам стари људи да не подижемо кућу, на гумну, рекоше нам, да је то највеће проклетство. Еее... Али ми смо онда били млади, као сад ово ти, па нисмо хтели да слушамо никога; нисмо хтели да верујемо у ништа; па сад ето, шта ме снађе! Под старост да испаштам све. И нико други неће бити то него дух твога покојног деде! Он главом и нико други!

АНДРЕЈА

То су све илузије, приче и твоје уображења. Остарео си, па и о ничему другом и не мислиш већ само о смрти, о духовима, о гробљу, о вампирима, о визијама, које се могу прилепливати само у твојим старачким скрамама замагљених очију. Па уображаваш да их стварно видиш у ноћној црној плашти. Али не веруј у ништа!... У ништа!... Иначе ћеш једнога дана прецрћи под притиском самопредвиђења.

ШАЛИЋ

Причај ти што год хоћеш, али ја ћу ову кућу да продам. Један велики господин непрестано долази и моли ме да продам и кућу и плац. Па на послетку и продаћу.

АНДРЕЈА

Аааа!... Тако дакле?! Значи да су нека господа долазиле и тражила су да им продаш имање, је ли?

ШАЛИЋ

Иха... Да си ти жив и здрав. Долазили су много њи', али овај један запуцао, па долази непрестано. Каже да му треба овакав један велики плац. Хоће да поруши кућу и да подигне један магацин за дрва, за креч, сено... И шта ти ја знам...

АНДРЕЈА

Баш за магацин му треба, за ништа друго?

ШАЛИЋ

Не знам ја, тако он каже.

АНДРЕЈА

А када он, онако обично долази?

ШАЛИЋ

На срећу, дао Бог, па дође увек после вампира.

АНДРЕЈА

Баш увек?!

ШАЛИЋ

Баш увек. Исте ноћи, кад ми дође вампир, сутрадан, потрефи се па ето га и он. До сада сам га увек одбијао, али сад чим буде дошао, нека ми да, колико да, пружићу му руку, па ајд', нек му је са срећом.

АНДРЕЈА

(Лући руком од сѣо и скочи)

Не! То да ниси учинио!

ШАЛИЋ

Морам. Дотерало ме је дотле, да морам – морам!

АНДРЕЈА

Још не. Полако. Овај је град, после рата почео нагло да се развија. Видиш ли ти, да се сада облакодери дижу, где су некада страћаре биле. Сад је центар, где је пре рата периферија била.

ШАЛИЋ

Па што има везе са мојом кућом?!

АНДРЕЈА

Има те још како. Има везе са овим плацем. Јер ово место има сјајну будућност. Само за неколико година твој ће плац вредети милионе! Милионе!

ШАЛИЋ

Море, милијарде да вреди, ја више под овим кровом нећу остати. Нећу!... Не могу! Вампир ме јури, крв ће да ми попије!...

АНДРЕЈА

Ама узми се у памет, чико! Нејаку кћер имаш. Мислиш ли ти, кад она изучи школу, да ће нешто да има од тога? Ништа! Дан и

комад; потуцање од немила до недрага; а тешко је, чико, без свога крова и огњишта. Ја сам мушкарац; за мене је лако. Могу свуда. Снага, очи, разум, енергија и десет ноката што их имам – то је моје богатство, то је мој живот. А она? Њу треба збринути, чича. Једина јој је нада у овој кућици, у овом плацићу. Ако то будеш продао – онда јој је свака нада изгубљена. Тешко се данас живи. Новац, њега је тешко зарадити, чича, а лако се потроши. Продаћеш имање, које много вреди, за малу суму, а потрошићеш новац брзо и тако ћеш упропастити и себе и своје дете.

ШАЛИЋ

Па шта да радим, зар да останем са вампирем под једним кровом?! Оно није да се ја бојим њега – него не волим, брате, са нечастивим да другујем; не волим да дам душу нечастивоме.

АНДРЕЈА

(Маши се за ситражњи џеј и извуче револвер)

На – сво ти.

ШАЛИЋ

Шта ти је то?!

АНДРЕЈА

Револвер с којим убијам бикове?

ШАЛИЋ

Па? Шта ће ми ово?!

АНДРЕЈА

Окачи га више главе, па чим се прве ноћи појави – сручи сви седам у њега.

ШАЛИЋ

(Враћа му револвер)

На – нећу.

АНДРЕЈА

Узми то кад ти кажем.

ШАЛИЋ

Нећу, нећу, нећу... Батали ћорава посла!... Зар на – вампира да – пуцам?!... Еј, аџамијо!...

АНДРЕЈА

Ништа се не бој. Убиј ти њега, нећеш одговорати ни једног часа.

ШАЛИЋ

Ама, знам ја, да нећу да одговарам за вампира. Још нико до сада није одговарао за – вампира! Него не смем ја да пуцам у њега – не смем. Неће зрно у њега. Ако ја пуцам у њега, вратиће се зрно, па ће у мене. Него, требало би да одем у шуму, па да узберем један глогов трн и с њим само мало да га боцнем. Одма' ће да се претвори у пиктије. Али опет ко сме да му приђе, од оне његове косе.

АНДРЕЈА

Вампира данас убија све и нож, и секира, и револвер, само глогов трн не може да га убије! Него узми ти овај револвер...

ШАЛИЋ

Па, шта да радим? Да му задам зорт, је ли?!

АНДРЕЈА

Револвер је пун. Окачићеш га више главе.

ШАЛИЋ

А, вампир?...

АНДРЕЈА

А вампир кад види да се ти не шалиш, он ће да стругне. Него ти ћеш да затвориш врата и да окренеш кључ.

ШАЛИЋ

А, вампир?...

АНДРЕЈА

Он неће имати времена ни да се окрене. У случају ако покуша врата да разбије, употреби оружје – пуцај у њега!

ШАЛИЋ

Море, улази он и кроз прозор... И... И... Кроз најмању рупицу...

АНДРЕЈА

Чим уђе, убиј га!

ШАЛИЋ

А вампир?...

АНДРЕЈА

Срушиће се на земљу као и сваки човек.

ШАЛИЋ

Тешко мени! А да л' ће да се претвори у пиктије?

АНДРЕЈА

Претвориће се он у – лопова!

ШАЛИЋ

Може, може он, у свашта да се претвори. Лако је њему.

АНДРЕЈА

Узми овај револвер па се припреми. А ја морам ићи на кланицу, јер ме послови чекају.

ШАЛИЋ

(Узме револвер)

А ја?

АНДРЕЈА

Остани и чекај – вампира. Немој да задремаш. Чим се појави на прозор, а ти право у њега – дин!...

ШАЛИЋ

Тешко мени... Тешко мени, шта ме Бог осуди!...Тешко мени до Бога и до века! Како ћу ја с вампирима да се борим!...

АНДРЕЈА

Бори се!... Мораш!... А кад га више не буде међу људима, онда ћеш и ти бити миран. Идем час да упрегнем коња... Само имање нипошто да ниси продао! Ако трговци опет дођу – одбиј их. Реци им да ти имање није за продају!

ШАЛИЋ

А вампир!...

АНДРЕЈА

Опет он оно његово! Па је л' ти рекох са вампирем пречистићеш једном заувек.

ШАЛИЋ

Тешко мени!... А шта ћу да радим ако га не убијем?

АНДРЕЈА

А ти га убиј! Од седам метка један га мора погодити.

ШАЛИЋ

Тешко мени кукавац сињи!... Како ли ћу ја с вампиром да ратујем?!...

АНДРЕЈА

Е, лаку ноћ, чико!

ШАЛИЋ

Море! Црна ми ноћ, Андреја!...

АНДРЕЈА

Немој бити кукавица, чико! Војник си био, ратовао си!...

ШАЛИЋ

Е, што ме прво зрно не погоди!... Ратовао сам, али са људима, са рођеном браћом. А не са – иксаном!

АНДРЕЈА

Па – и вампири су људи, стриче!... Хајд', лаку ноћ! Журим се на посао.

(Оде)

Друга појава

ШАЛИЋ

(Сам)

Да Бог сачува свакога од ове напасти!

(Крсти се)

О, милостиви Господе, ти свакога погледај, па се и на мене смилуј и спаси ме од зла духа!...

(Погледа у револвер који је добио од Андреје)

Да га окачим...

(Окачи револверна ексер, који је прикуцан на зид њовише креветца)

Сад нека ми дође, да му ја покажем, како се игра! Сад нека почне да пева оно његово ри – ри –ри... А ја ћу њему дум, ду, дум... – па ајт' у пиктије!...

(Неко куца на вратица)

Ко ли је па то сад? Да није то он већ дошао под лево га колено?!...

Али он никад не куца тако господски!...

(И њо дружи њуи ојети куцање)

Ко си, да си, ајд' улази!

Трећа појава

Данон, Улин и Шалић

Данон и Улин улазе елегантно одевени у крзненим каиуиима; са цилиндрима на глави.

ДАНОН

Добро вече!

ШАЛИЋ

Бог Вам помог'о, господине! А ви опет!...

ДАНОН

Опет. Јесте. Озбиљно хоћу да разговарам, ла патрон!

ШАЛИЋ

Молим, молим. Извол'те седите.

(Улину)

А за тебе, господине, опрости, немам столицу... Ако смем да те понудим, извол'те на кревет... Не бој се... Јест' да је мало онако, али ја сам чист.

УЛИН

О, молим, молим... Захваљујем.

(Седају)

ШАЛИЋ

Хе... Овај... Опростите милостива господо, немам чим ни да вас послужим... Ја сам...

УЛИН

А, не, молим Вас...

ДАНОН

Ништа, кириду, ништа. Ја сам дош'о да ти кажем нешто ново. Видео сам регулациони план и твој ће плац да секу једну велику комаду за улица. Пола комаду, пола ће цену да изгуби. Кириду!

ШАЛИЋ

Е? А што то толико побогу, господине?!

УЛИН

Ствар је у томе што се ваш плац налази на самом углу улица, а обадве ове улице, о регулационом плану проширују се и обадве узимају по један велики комплекс вашег плаца; тако да ће ниве-

лација регулације генералног плана једнога дана ову вашу стра-
бару оставити на сред улице. А према новом закону о уређењу
вароши, кућа Вам се мора, одмах по извршеној експроприацији и
срушити – и тако ћете остати и без куће, и без плаца, и без новца.

ДАНОН

И без ништа!

ШАЛИЋ

Знам господине, али то се мени мора платити.

УЛИН

Мора да вам се плати, али и Ви морате да чекате.

ДАНОН

Мораш да чекаш. Јесте кириду патрон. Сто година да чекаш и
добијеш пару колико ти комисија процени. Али данас се не ради
на почек, за готово. А ја купујем из слободне руке и плаћам добру
цену, коју нећеш да добијеш ни од једне банке. Него, хајде дај ми
руку! И после ћеш да ме молиш и нећу да ти купим.

ШАЛИЋ

Е, господине, не зната Ви моје муке! Мука је то кад се човеку
отворе два понора па не зна у који ће да скаче – а у један мора.
Страхота је то мој добри господине.

ДАНОН

И то је твоја рачун, шта ме се тичу твоје муке. Ја долазим у твоју
кућу као трговац. И последњу путу. И гледај твоју интересу ла па-
трон.

УЛИН

Узмите паре. То је максимална цена. Доцније нећете ни толико
добити. Јер половина ће бити експропријана. А он га узима ради
експлоатације. Хоће на њему да подиже банчин магазин за про-
дају робе и тако ће се користити до експропријације.

ДАНОН

Јесте. Ради експлоатације до експропријације.

ШАЛИЋ

Али све је то лепо, господине. Али како ћу ја да продам ово што ми је покојни отац оставио да живим. Он је ово крваво стек'о. Читава породица мојих родитеља нашла је овде, на овом парчету одмора, крова и мира, а ја сад да продам. Не продаје се земља господине, то се оставља потомству да и оно живи.

УЛИН

Немој бити идиот, стари. Ја у Вас гледам правог Диогена, и као филантроп ја Вам пружам руку спасења. Ви ћете пасти у руке неком зеленашу који ће Вас упропастити. Јер, знате, Ви старче, ова је земља пуна мизантропа.

ШАЛИЋ

Ама, знам да нећу бити тропа... Али...

УЛИН

Па шта се мислиш ваздан – пружите Ви господину руку па готова ствар.

ДАНОН

И готова ствар... Дај му руку и узми пару!...
(*Пружа му руку*)

ШАЛИЋ

Па... Овај... Знаш како ћу да се раздвојим од овог дворишта где сам се као дете играо са браћом, где сам цео свој век проживео где мислим и да умрем и деци у аманет да оставим да чувају своју груду и свој кров. Па и продао би овамо због нечега, а не продаје ми се. Остао би овде да проведем и последње своје дане, а не остаје ми се...

ДАНОН

(Пружи му руку)

Е удри пријатељу, удри! Узми пару. Кад не волиш да остајеш – немој да остајеш. Може бит' да то Бог говори у теби, да се шкартираш, а ти нећеш. А можда ће овај кров да ти падне на глави ноћу кад спаваш. Ево... На! Удри!... Узми пару...

ШАЛИЋ

(Замахне руком да удари ња се џирџне)

Море, нећу да ударам... Није ми за продају па – квит.

ДАНОН

Добро, кад нећеш, не мораш. Ја сам ти дао добру цену, а ти кад нећеш, да узмеш пару, ја нисам крив. Ти ћеш да се покајеш кад ја одем, али онда ће бити доцкан.

ШАЛИЋ

Е, господине. Имам ћерку јединицу. Она је сада у школу, па ми-слио сам да на њу препишем... А с друге стране, опет је неки други ђаво... Чекајте, брате, полако... Имам још нешто да видим, па после... Да се предомислим...

УЛИН

Сасвим логично господине шефе, потребно је човеку да... Свакако, да извиди ствар... Е... Разумете ме већ.

ШАЛИЋ

Дабоме, имам је право да видим неке своје муке... Па после – Боже здравља! Лако ћемо. Али сад... Још ми није за продају. И не иде то тек тако одма' – с неба па у ребра...

(Споља се чује лавез ња, а ветар џласно зафијуче, њомешан са звуцима музике)

Ете... шта је то дођавола?!... Овај мој Зеља заурла, по неки пут, да је то страхаота да га чујеш... А кад треба да лаје, онда ћути, као да су му уста оловом затопљена...

(Још с вратица викне на њејо)

Мир, бре!... Чиб!... А, господ те убио! Опрости господине, само да видим што се разлајао цукац... Одма' ћу да се вратим...

УЛИН

О молим, молим... Извол'те Ви само...

ШАЛИЋ

Е, анатема те убила... Марш!...

(Оде на средњи излаз)

Четврта појава

(Данон и Улин без Шалића)

ДАНОН

Кириду Улинка, кириду. Да му правиш ноћас вампиру, тако, да направи нешто погано.

УЛИН

Јесте... А ви не видите оно на зиду што је спремио за ноћас?

ДАНОН

Ајај, ајај, кириду Улинка!... Па ти то мораш у мрак да скинеш. Хоће да те направи да ниси жив.

УЛИН

Треба бити досетљив. Нећу ја склонити револвер, оставићу га да пуца у мене!

ДАНОН

Не кириду Улинка! Ако он пуца у тебе, па ја да одговарам и да идем на робију за тебе! Не, не... не... Ја не признајем ако он тебе убије, не признајем Улинка! И нећу да те он направи да ниси жив, и не могу ја после да направим пазару!

УЛИН

(Скине револвер са зида)

Кад ја извадим меткове, из њега, па му оставим празне чауре, може он да пуца с њим, као из прангије.

(Метине њрстѝ на чело и унесе му се у лице)

Шта може да ми учини? Ништа!

ДАНОН

Паметна си глава, Улинка... Зато ћеш да ми попустиш за хиљаду динара јер реск играш на шпекулацију.

(Сѝоља се чује сѝарчево кашљуцање и разгвор)

ДАНОН

Улинка, остави ту пиштољу неко долази са ла патрон.

(Повлачи се к сѝолу и ѝали циђареѝу)

УЛИН

(Обеси револвер на истѝо месѝо)

Сад нек дође, слободно. Ствар је у реду.

Пета појава

Шалић, Нада и ѝређашњи

ШАЛИЋ

(Нади)

Ето тако он, на тебе и на Андрију лаје, а кад дође неки лопов или вампир онда неће да лаје. Ђути. Па тебе је и заборавио. Нема те брате, никако да доћеш, да ме обићеш... Е, е... е... Ђерко!... По-господила те је та школа па си већ и на себе заборавила...

(Предсѝавља је)

Е, господине, да ти је препоручим ово је моја ћерка, а и мој адвокат. Ја за све само њу слушам и како она каже тако мора и да буде.

ДАНОН

(Прилази и рукује се)

Ја сам Соломон Данон обртник и члан банкарског труста, акционарског друштва.

НАДА

Мило ми је... Надежда Шалић... Студенткиња...

ДАНОН

Ах, кириду Надежда!... Улинка!...

УЛИН

(Брзо њприлази)

Госпођице Ваше... Е... Да... Ваше високо образовање нека нам послужи... Пардон... Претходно да знате с ким имате част да говорите ја сам прокурис т поменутог господина Данона са добром платом...

НАДА

Особита част... Али... То није тако важно.

УЛИН

Еее? А реноме, госпођице?!

НАДА

То још мање.

УЛИН

Збиља!... Госпођице зар се Ви не надате да ће и Вама једнога дана школа донети каријеру, па онда – реноме, па после тога и полагај... Репутација!...

НАДА

Све су то шупљине господине.

УЛИН

Шупљине?! Како, госпођице, не разумем какве то могу бити шупљине?!

НАДА

Тако лепо, шупљине савремене трулежи. На репутације мисле само оне моје колегинице, чија ће сва брига бити, после свршене школе, да играју јо – јо.

УЛИН

Тако. А на шта ћете Ви мислити?

НАДА

На рад, који користити и мени и општем човечанству.

ШАЛИЋ

Филозофски адвокат.

ДАНОН

И мудра, као велики – Соломон.

УЛИН

И каквом ћете се раду посветити?

НАДА

Сасвим обично физичком раду.

ДАНОН

Кириду Надежда, зар толику школу да пропастиш... Толико дангубу!...

НАДА

Мислите ли за остале да ће нешто да постигну школом?!... Њихова егзистенција школом више није обезбеђена, а особито грешницама из наше класе.

ДАНОН

Како из ваше класе?

НАДА

Па, тако, из радничког сталежа.

ДАНОН

А!... Јесте, ви сте друга сорта. Лоша роба – шкарт роба!

УЛИН

Ви рђаво размишљате госпођице.

НАДА

Напротив – баш логично. Хиперпродукција интелигенције потребна је за социјално уређење живота, али милиони ученика и ученица који испуњавају огромне просторије школских палата иду за једном мишљу да положе испит, да добију чиновничко место и да задовоље своју амбицију чиновничком титулом. Грешници, како им је узак хоризонт њихове будућности! Они просто не виде колико их има, да ни једна десетина неће моћи бити постављена у државна и приватна надлештва. Не виде. Неки који буду имали првенство могу и да добију запослење, једна већина опет иде на Правни факултет, а то су обична административна лица, без ичега кориснога ни за себе ни за човечанство, већ само амбиција за звање и положај...

УЛИН

А зар Ви не тежите?...

НАДА

Не. Рекла сам већ једном да су то за прави живот – шупљине! Све то човеку није потребно. Природа је најлепша и зашто је онда мазати неком вештачком бојом?! То јој ништа неће користити. већ само губи од своје вредности.

УЛИН

Госпођице... Ја... Ја... Овај... Ја сам просто поражен!... То је реткост да данашња жена говори тако!... Кад би стварно жене гледале другим очима на свет ми – људи не би били оно што јесмо! Све би се из основа изменило... Све...

ДАНОН

Аиии!...

УЛИН

Шта је, господине директоре?!...

ДАНОН

Па ја са ова филозофија на могу да правим пазару!...

ШАЛИЋ

Па јес' де... Ето то је мој адвокат, па како год она каже ја ћу да аминујем... Ето, разговарајте с њом.

ДАНОН

А не... Не... Не... Нека... Нека... Нека... Сутра... Сутра... Сутра сабајле ћу да дођем и да разговарам... А сад нека... И Улинка, хајде!...

ШАЛИЋ

Море, боље сад док је она ту...

ДАНОН

Не... Не... Не... Сутра, сутра... Не волим са филозоф да правим пазару... Хајде Улинка!...

ШАЛИЋ

Е, па, добро... Онда...

НАДА

А шта хоће господа, тата?

ДАНОН

Ништа, ништа... Ништа... Сутра ћу сабајле да дођем, па ћу да говорим са – ла патрон... Хајде Улинка!... И лаку ноћ, ла патрон!... Лаку ноћ кириду Надежда!...
(*Пукује се*).

ШАЛИЋ

Е, хајд, лаку ноћ, лаку ноћ!... Па... Овај...

НАДА

Пријатно!...

УЛИН

(Пожудно ђледа Наду и сѣрасно јој сѣиска руку)

Госпођице!...

ДАНОН

Хајде Улинка и пусти девојку!... Хајде... Де... Де... Хоће да ми поквари пазару због лепотица!... Ихааа... Како се ти брзо зале-пиш, као мува на „медус”!...

(Вуче ђа за рукав)

ШАЛИЋ

Е, лаку ноћ!...Опрашћавајте што не могу да ви задовољим...

УЛИН

Лаку ноћ!...

НАДА

(Немарно)

Здраво...

(Свлачи рукавице и скида зимски кайуџи)

ДАНОН

Добро... Улинка!... Иха!... Доста више, доста... Очи ће да ти испадне.

(Оде са Улином)

НАДА

А шта су хтели они?

ШАЛИЋ

Хтели су да ме упропасте.

НАДА

Како?

ШАЛИЋ

Тако. Хоће да ми узму ово мало крова и дворишта што ми је остало од оца да слободно прошетам. Макар и три корака, али за мене је то слобода. И то ми је једина слобода што је имам. Иначе чим изађем из капије ја сам већ крочио на туђе земљиште. Туђе! Све су то људе заузели и заградили. Заградили божју земљу! И како који. Неки је узео више, неки мање, а неки и пресувише. заградио и каже „Ово и ово моје”. А знам да није његово. То је божје! Божје! И Бог је створио земљу за нас, и нас на земљи да живимо и умиремо, а други свет после нас да долази за нам и он да – живи на овој земљи и од ове земље да умире и тако, све тако док је света и века. А људи узели земљу, заградили и веле „Ово је моје”!

НАДА

Па шта хоће господин?!

ШАЛИЋ

Хоће да му продам кућу. Па добро да му продам и да му је дам, да му и поклоним ову моју страћуру, али где ћу после ја?! Где ћу? Кад је свака стопа ове земље присвојена, не смеш просто ни да станеш слободно. Сваки је заградио и кол’ко му треба и кол’ко не треба, па вели „Ово је – моје”! Па тек кад цркне, онда види да ништа није његово. Он мртав па види, а ми живи па не видимо!

НАДА

А ти шта си им рекао?

ШАЛИЋ

Рекао сам им да нећу да продам. Није ми за продају. А то се и не продаје. То је за нас да живимо, па кад ми – помремо да живе они други, који се рађају после нас. А не да продајемо!

НАДА

Па нико нас и не приморава да продамо.

ШАЛИЋ

Јесте... Нас нико и не приморава, али смо принуђени да продамо оном који хоће и пошто он хоће!...

НАДА

Зашто?!

ШАЛИЋ

Зато, јер нас – вампири даве!

НАДА

Вампири?!

ШАЛИЋ

Јесте, вампири!...

НАДА

Којешта!... Ја ништа не разумем!

ШАЛИЋ

Млада си још, па и не можеш да разумеш.

НАДА

Али о каквом вампиру, говориш?!

ШАЛИЋ

О – вампиру, лепом – вампиру, који игра, пева, церека се и пије ми крв! Моју – крв!

НАДА

Како ти пије крв?!

ШАЛИЋ

Тако лепо, долази ми ноћу ту у кућу, игра, пева и церека се. Хоће просто из куће да ме истера. Хоће да ме упропасти...

НАДА

Којешта!... То се теби, тата – предвиђа!...

ШАЛИЋ

Ето сад опет и она „предвиђа”. Како предвиђам, кад га гледам својим рођеним очима.

НАДА

Али глупост! Ти мислиш на те празноверице, па ти се ноћу у сну појављује неко привиђење.

ШАЛИЋ

Ама какво привиђење, Бог с тобом, дете! Вампир. О р и г и н а л а н вампир. Жив и здрав – вампир, што нам крв пије. Дође ту ноћу па игра, пева, руши, обара, тресе, мислиш да све из темеља љуља, страхаота да те ухвати. Море да цркнеш од зорта.

НАДА

Ја то не верујем.

ШАЛИЋ

А ти остани једну ноћ овде па ћеш да се увериш.

НАДА

Добро... А хоће ли он и ноћас да се појави?

ШАЛИЋ

Шта га знам! То је његова воља. Ако хоће да дође, он ће да дође, а ако неће да дође, онда неће да дође. Петак је данас, убила га Света Петка, па би требао да – празнује данас.

НАДА

Знаш шта. Остаћу је вечерас овде код тебе да преноћим.

ШАЛИЋ

Па шта?... Кад се појави – вампир да пресвиснеш, је ли?!

НАДА

Ко, зар ја? Ништа се ти не брини...

ШАЛИЋ

Не... Не... Не... Кући ти! Код тетке.

НАДА

Зашто, тата? Остаћу код тебе... Можда је теби тешко у самоћи, а и ко зна...

ШАЛИЋ

Не... Не... Не... Дошла си као и увек, обишла си ме, видела си ме, а и ја сам тебе, па сад хајд у твој квартир. Ти си моја јединица... Моје чедо, једино, најмилије... Па шта?... Да тебе изгубим!... Не, не... не... У свој квартир ти!... Код тетке!... Хајд'!...

НАДА

Али ја хоћу да останем само да га видим.

ШАЛИЋ

Па ништа ти више не би ни требало, него само, да га видиш и да се скамениш!

НАДА

Па добро, шта хоће тај вампир?!

ШАЛИЋ

Хоће крв да ми попије, кућу да нам разори.

НАДА

Па што са он намерио баш на нашу кућу?

ШАЛИЋ

Зато што није здрава. Што је нечиста и трула!... Свуда је труло. Трулеж на све четири стране! А земља – проклета. Ово је земља где расте све криво...

(Кажийрсиџом извијајући њоказује како биљка расије љраво, ња се онда савија врхом у земљу)

Овако... А бих посејао све здраво, лепо, па чим почне да расте овако.

(Оиетш кажијрсиџом њокаже исџио)

А ја би фике, фике, фике... Посекао све, па бих онда посејао друго. Оно што је здраво и право, оставио би да расте, а оно што опет почне овако... а ја би опет – фик!... Онда више не би било ни – вампира, ни ђавола, ни сатане... Земља би била рај, а људи – анђели!... Анђели!

НАДА

Е, тата!... Докле год се људи буду хранили животињама у њима ће увек бити оног животињског. Бог је човека истерао из раја што је појео јабуку, а натерао га да чини још већа зла да убија невинна животиње, да једе њихову лешину, да пије крв и сам после тога постаје животиња над животињама. И убија свој сопствени род...

ШАЛИЋ

И убијаће га докле год се не сруши...

НАДА

Шта?!...

ШАЛИЋ

Овај трулеж! Ова – нечистоћа људска!... Ова сатанска кућа, што се љуља, тресе из темеља, пуца... Пуца... Крцка...

НАДА

Од чега?

ШАЛИЋ

Од – вампира!...

НАДА

Али какав вампир, тата, што си чудан ти?! Где данас има – вампира!... то су празноверице!...

ШАЛИЋ

Има, има, има... Долази ту у пола ноћи па ме узнемирава!...

НАДА

Па што га не тужиш суду?!

ШАЛИЋ

Море, како да га тужим? Еј, што још ништа не знаш!... Али, хајд', спреми се, па да идеш у квартир раније. Ноћ је већ увелико, а ти си сама. А имаш доста далеко да идеш.

НАДА

Ја те још једном молим, тата, да ми дозволиш да останом ноћас овде код тебе... То би ми много умањило бриге...

ШАЛИЋ

Ништа ти немој да се бринеш, него иди у квартир. Хајд'!... Слушај твога оца!...

НАДА

Али немој мислити да се ја плашим нечега... Ја знам да су то само твоје визије...

ШАЛИЋ

Визије, невизије ти купи свој прње – па хајд на спавање!

НАДА

(Облачи се)

Добро, али да знаш, сутра ћу рано доћи код тебе... Али ни ти немој да мислиш којешта. Лепо скини се, легни и спавај!

ШАЛИЋ

Хоћу. Хоћу. Лећи ћу... Јадно ми моје спавање...

НАДА

Казаћу и Андреји да те чешће посећује.

ШАЛИЋ

Био је он код мене, баш пред тобом.

НАДА

А јеси ли му казао за – вампира?

ШАЛИЋ

Зна он за то.

НАДА

Па шта каже?

ШАЛИЋ

Шта каже! Дува у један рог, као и ти.

НАДА

Хајд, лези ти тата, пријатно! Идем ја.

ШАЛИЋ

Хвала, хвала кћери... Жива била кћери! Хоћеш ли да те испратим?

НАДА

Не. Немој тата излазити. Хладно је. Дува кошава, па можеш да назебеш, а и го си... Остани и пријатно ти спавање!

ШАЛИЋ

Е, хајд, лаку ноћ Надо! Поздрави тетку, а о вампиру немој још ништа да јој причаш... Не ваља се...

(Исцртаји је до вратица)

НАДА

Добро, нећу!

(Оде)

ШАЛИЋ

(Сам, враћајући се уздахне)

Ехх!... Кућо, кућо!... Пуна си злих духова! Пуна!... Трулежи! Све сам трулеж! Да продам грудву земље проживео!... И како је то чудно продати земљу! Где се земља може продати?! Ја је нисам створио и не могу да је продам! Ни кући! Зар да продам свој кров, своју колевку, своје – огњиште!... Буди – Бог – с нама!... Господе Боже сачувај ме и спаси од иксана и нечастивога!

(Крсти се. Из њећи вади жар на кадионици, меће џамњан, кади собу и шајуће)

Во имја оца и сина и Свјатаго духа, спаси ме Господе од зла духа. Во имја оца и сина и Свјатаго духа, спаси ме Господе!...

(Неко куца на вратица)

ШАЛИЋ

(Трзне се)

Аха!... Ето га... Много си подранио, сатано!... Е нећеш ми ноћас ући у кућу!... Нећеш!...

(Брзо оде до зида скине револвер и наџери га у вратица)

Ко је то сад у глуво доба ноћи на моје врата, нека се јави?!

АНДРЕЈА

(Још сјоља)

Ја сам чико – ја.

ШАЛИЋ

Не претварај се Сатано и у глас мога синовца Андреје, него говори истину, ко си ти?

АНДРЕЈА

Ја сам, брате, шта ти је?!...

(Улази)

ШАЛИЋ

А јеси ли ти то Андреја? Е 'ајд, ући, ући...

Шеста појава

АНДРЕЈА

(Улази)

Шта па зар ти још ниси лег'о?!

ШАЛИЋ

Нисам још.

АНДРЕЈА

Чудо да се задржиш тако дуго! Једнаест сати је већ! Да се није случајно, већ појављивао – вампир!

ШАЛИЋ

А није још. Не долази он тако рано. Он дође поново у глуво доба.

АНДРЕЈА

Е? А ти решио да га чекаш – овако с напереним револвером код врата, као у заседи. Е богами, тако ти он неће дође.

ШАЛИЋ

Ама није због њега, бре, аџамијо. Него до мало пре беше ми ту Нада па баш сад оде, нема ни колико ти што си дош'о.

АНДРЕЈА

Е баш добро што те је обишла.. А ако те и вампир обиђе – њега слободно – убиј! Убиј га, а плац немој никако да продаш!

ШАЛИЋ

Ваљда ми нису вране мозак попиле.

АНДРЕЈА

Бар ти буди паметан. 'Ајде, лаку ноћ! Ја морам да се журим на посао. Кола су ми на улици, па ће ме можда, жандарм реферисати, да платим казну.

ШАЛИЋ

Ајд, ајд, иди га гледај своја посла. А ја ћу вампиру да скрешем сви' седам метка... Боже ме опрости!... Овај ме је револвер толико окуражио, да се смем и са ђаволом... Под лево га колено! Погледати очи у очи!

АНДРЕЈА

Чим се он појави, одмах пуцај у – њега. Видећеш после у шта ће се вампир претворити.

ШАЛИЋ

У пиктије, у пиктије... Или, можебит' у лептира, па ће да одлети!...

АНДРЕЈА

Претвориће се он у – лопова.

ШАЛИЋ

Може, може он у свашта да претвори.

АНДРЕЈА

Лаку ноћ, чико!
(Оде)

ШАЛИЋ

Море, црна ми ноћ, сине... Али, 'ајд, 'ајд... Збогом! Збогом! Срећан ти рад! Иди ти, па ради за мене се ништа не брини.

(Исцртајши га до враћа, па онда закључа, размешта њосијељу)

Е јадне моје прње... Ни своје старе кости не могу у вама да одморим мирно. Три ноћи, од ове сатане, не могу ни око на око да склопим... А сан ме мори, очи ми се сам заклапају...

(Из даљине звуци музике доиру јаче)

И у овој новој кафани, по целе ноћи свира музика, већ ми глава бучи од ње. Како им на досади, да – Бог сачува!... Од како га сазидаше, ни једну ноћ не проспава' мирно, ни од њега.

(Кад је кревет размештао оде код сивола и ујаси свећу, њосле њога враћи се кревету, седне на њега и изува се и свлачи, сиењући)

Ах ове пертле тако слепачки вежем да их увече не могу друкче одрешити, него само ако их покидам.

(Кад је скинуо са себе одело, поје се на кревети, и клечећи окрене се ка зиду, више главе, где је обешена икона, испред које жори кандило; прекрсти се тријући, и шапћом очисти моливу)

Боже помози, Боже благослови, подари срећу и благослов овој кући, Боже спаси нас од зла духа и убиј нечастивога!

(Прекрсти се ојети)

Амин!

(Затим лежне, покрије се и после мале паузе захрче. Ојети мала пауза. Звуци виолина све јаче допиру; ветар све бесније и бесније фијуче; у соби почињу предмети да се љуљају шесџија, лавор, (умиваоник) мейла, ђрње, ијид. Сјоља се чује, као нека шјуињава и пошмула жрмљавина и слично поме, да би се сиворио шшо језивији призор. Ветар помамно фијуче, затим шјуињава, прозор се нагло отвори и на њему се укаже силуета вампира, и у смислу скелети, као у маиши представљена смрт – огрнути белом пожом, мешо очију вид се две празне дуйље, у руци држи косу. Вампир је на маскирани Улин, а евенуално може да га игра и неко друго лице, које је већ опремљено за сцену, али у име Улина, коме стварно припада та улога)

Седма појава

Улин (вампир) и Шалић

УЛИН

(Прескочи, сјане поред прозора, кроз који продире месечев зрак, ше га осенчи, кези се језиво)

ШАЛИЋ

(Тргне се из сна и забезекне се у њ')

Леле мене!...

(Сћресе се)

Их, свечан те крст убио!... Докле ћеш... Докле ћеш Сатано?...

УЛИН

(Учини један њокрећ)

ШАЛИЋ

(Сћресе се)

Ухх!... Анатема те...

(Брзо се увуче њод черџу и њокрије се њреко џлаве)

(Вештар фијуче, њуџњава џрми, фанџасџични звуци виолина све се јаче чују)

УЛИН

(Иџра неки фанџасџични валцер, заносно)

ШАЛИЋ

(Оџкрије крадом џлаву, њовири исџод черџе, ња се брзо њокрије)

УЛИН

(Примакне се креветџу, раџири џоџу и осџане више њеџове џлаве)

ШАЛИЋ

(Оџкрива се лаџано и њовири, кад види вамџира, сав задрхџи, њребаци черџу њреко џлаве и зацвокоће)

Ввв... В... В...

УЛИН

(Насџави иџру)

ШАЛИЋ

(Оџкрије се оџеџ и њовири, ња кад види да је вамџир досџа удаљен од њеџа; он се њодиџне)

Играј, играј сатано!... Последња ће ти то бити...

(Подиџе се лаџано и маши се за револвер)

УЛИН

(Играјући приближи му се)

ШАЛИЋ

Леле, добога!...

(Брзо се подвуче под чергу)

УЛИН

(Одмакне се и настави свој валцер)

ШАЛИЋ

(Ошкрије се и почне се крсити)

О, Господе, Боже... Спаси ме! Их анатема те!

(Примиче се к зиду и подиже се лагано играјући руку за револвер)

УЛИН

(Рашири погу и учини покрећ као да хоће да полейти)

ШАЛИЋ

(Трдне се)

Потамо се, анатемо!...

УЛИН

(Настави игру)

ШАЛИЋ

(Укористи моменат и зграби револвер са зида)

А сад торњај се нечастиви у свој дом!... У своју кућу!... Ако ти је живот мио!...

(Увери револвер на ватира)

УЛИН

(Кези се језиво и ширећи погу спрема се, као да хоће да полейти на Шалића)

ШАЛИЋ

(Прејадне се, ујре прејлашен поглед у вампира и ојали револвером на њеџа)

УЛИН

(Искези се и почне церекаџи гласно, нејриродно)
Ки, ки, ки,... И... Хи, хи, хи... И... Хи, хи, хи... И!...

ШАЛИЋ

(Забезекне се од чуда)
Леле мене!... Сине што ме п р е в е р и !

УЛИН

(Церекајући се насџави свој фанатични валицер)

ШАЛИЋ

(Ујери револвер и ојали још једанџуи на вампира)

УЛИН

(Ојей се искези и зацерека се)
Ки, ки, ки... Хи, хи, хи...

ШАЛИЋ

(Пројрља очи да би се боље уверио)
Бого мили, истина је!... Гледај молим те како се церека?!...

УЛИН

(Примиче се Шалићу)

ШАЛИЋ

Еј, тешко мени шта учини!... Наљутио сам га!... Сад ће и срце да ми ишчупа!...

УЛИН

(Шири поглед над њим као да хоће да га зајрли)

ШАЛИЋ

Немој ме!... Немој ме. Бре, стар сам!... Тако то оне крстаче над главом!... Смиљуј се!... Опрости ми! Опрости!... Леле мене!... Леле мене!... Ја нисам хтео... Шалио сам се! Шалио!...

УЛИН

(Шири белу њогу и пружа руку раширивши прсте, као да хоће срце да му ишчупа)

ШАЛИЋ

(Сав задрхти)
Ооо, небо те убило!...
(Оћали оћети на вампира)

УЛИН

(Повлачи се кезећи, гласно и нејприродно)

ШАЛИЋ

Гле и опет ништа! Ништа, кажем ја, неће га зрно!... О, небо провали се!... Ооо, земљо отвори се, па ме прими у своје чељусти и мене и ову анатамисану кућу!... И... и... и... Све нас прими у понор!... У бездан!... Узми ме Господе!... Узми ме Боже!... Ако сам тако много згрешио!... А не дај ме жива у руке нечастивоме!... Не кажњавај ме злим дусима! Не бацај ме жива у пакао ђаволу!...

УЛИН

(Ширећи њогу, оћети накосићренешен примиче се Шалићу)

ШАЛИЋ

(Скине се с креветца и почне бежати по соби)
Леле мене! Леле мене! Шта ли ће бити ноћас са мном?...

УЛИН

(Ситићне га и раширених прстију, наднесе над њим)

ШАЛИЋ

(Не скидајући очи с његове руке, сјусиши се низа зид поред прозора, и нешремице гледа у кукасије прсије његове руке, дрхтијећи и шатајашом јаучући, једва чујно)

Јааао!... Леле мене!... Леле мене!... Страхотеее!

(Споља пейшао закукурекне)

(Већар помамно зафијуче, шупињава јако зајрми, светлоси се ујаси и наступиши оштри мрак и у јублици и на позорници)

УЛИН

(У мраку ишчезне, после крајке паузе поврати се све у истом положају, као што је и било)

ШАЛИЋ

(Усијане; звера свуда по соби)

(Пешао ојеш закукуриче)

ШАЛИЋ

(Дубоко уздахне)

Е, петле – Бог ти помогао!...

ЗАВЕСА

ТРЕЋИ ЧИН

Прва појава

*Шалић сам. Декорација исџа као у љрвом чину. Сџвари, љред-
метџи, све је џио у већем нереду, неџо шџио се заџшкело у џоследњој
сцени друџоџа чина*

ШАЛИЋ

(Обукао се и џочео да се обува)

Аиии!... Па ово је скоро подне! Еј, тешко мени и мом раду. У ово доба требало би већ да сам се вратио с пијаце, а ја... Еј!.. Тезга зјапи празна на пијаци, а ја спавам. Спавам у сред дана, кад цео свет ради, али шта ћу брате, кад не могу од овог вампира по целе ноћи ни ока да склопим. Е, нећу више остати у овој кући, па да ме на комаде секу. Море, луд сам ја што не продадо' човеку, кад му је нудио добру цену... Него сад... Ооо, кућо!... Далеко те било! Ни-кад у животу не видо веће страхоте, него ноћас. Тек онда кад оно први пет'о закурекну, е онда, чини ми се као да ми – свану!

(Неко луџа на враџа)

Ко је то?! 'Ајд, 'ајд, слободно!

Друга појава

Шалић, Данон и Улин

ДАНОН

О, добро јутро, ла патрон!

ШАЛИЋ

Добро јутро, добри мој господине! Баш, као да Вас је сам Господ Бог послао к мени!

ДАНОН

А и како сте?...

ШАЛИЋ

Не ваља госп... Добро је, добро је... Е... изволте, седите, седите...

ДАНОН

Ја немам рачун да седим, ако не можемо да правимо пазару?

ШАЛИЋ

Море, направићемо пазар, те још како... Седите, седите... Слатки моји спасиоци... Јес'... Овај... Добро је, добро је... Све је добро...

ДАНОН

Е, онда ћу да останем. Само да ми кажеш хоћеш ли да продаш ову кућу, или нећеш, мене то интересира, хоћу да знам?

ШАЛИЋ

Хоћу, господине, хоћу. Ево ти је са алатом! Узми је, брате, па чини с њом што год хоћеш.

ДАНОН

Е, ја сад хоћу да је купим, али ако хоћеш да је даш за прву цену. Ону повишпицу хоћу да ти скинем, јер немам рачун.

ШАЛИЋ

Море, дај шта даш, па носи! Нек'ти је са алатом! Нек ти је Богом просто! Ево ти! Носи, носи! Граби! Оголи ме до голе коже!... Оголи ме па се ти усрећи. Можда ће онда бити право и Богу и људима!... Шта ће мени земља и кућа?... Можда ћу моћи да живим без земље и куће!...

ДАНОН

Е, кад је тако... Онда ево...

(Вади из џаашине неке харџије)

Ова три уговора... Формулари су испуњени, само да их потпишемо и... Готова ствар... Ево овде потпишите Ви, а ја ћу овде.

ШАЛИЋ

Па, како ћу да потпишем кад сам неписмен? Кад сам неписмен – господине?!

ДАНОН

Е?... Врло добро... Онда...

(Вади једну куглицу из џепа)

Овако...

УЛИН

Умочите прсте овде, па оставите Ваш отисак прстију. То је по закону, за неписмена човека пуноправно, као и потпис.

ШАЛИЋ

Е, то могу. Хоћу. Хоћу.

(Умочи прсте у куглицу)

А где сад да утиснем?

ДАНОН

Ево овде.

(Покаже му прстом)

ШАЛИЋ

(Утисне)

Је л' овако?

ДАНОН

Тако, тако, тако кириду ла патрон... Аха! Како је лепо!... Ах. Улинка, забадава сам ти потписивао оно меницу!... Видиш како сам мога и без тебе да направим пазару...

(Шалићу)

Тако, врло добро, врло добро, ла патрон! Ах, нисам знао да ћу данас да направим овако лепу – пазару!

УЛИН

(Данону)

Мени да захвалиш... Иначе... Хајд, хајд...

(Шалићу)

Е старче, нека ти је срећан пазар!

(Рукује се са Шалићем)

ШАЛИЋ

Фала... Фала. Да си жив, дабогда!

(Данону)

Само нешто, господине да те напоменем ако Бог да те порушиш ову кућу, немој нову на ово исто место да зидаш. Није више ово место за тебе.

ДАНОН

А што кириду?

ШАЛИЋ

Па... Овај, овде је некад било гувно, па... Не ваља се. И проклето је ово место. Ископаш ли ту раку за темељ куће, знај да си ископао гроб у који ћеш сахранити палату!

ДАНОН

А није то ништа. Док имам моје Улинка је се никога не бојим.

УЛИН

Ми у такве глупости не верујемо!...

ШАЛИЋ

Веруј, веруј, господине! Ако ме не послушаш, убиће те анатема! Ту је гувно зноја, суза и крви људске!

ДАНОН

Добро, добро. Хвала. И хоћу да то послушам.

ШАЛИЋ

А ја ћу се још данас иселити. Идем, идем бестрага из ове куће, из ове проклетиње, пусте остала дабогда! Идем господине код мог синовца, па ћу остати тамо да живим. А ти како хоћеш, можеш одма' да се уселиш. Јес' да је труло, али, твоје је! Ја ћу у ново здраво да одем! Али труло, да се сруши! Да се сруши!

ДАНОН

Ту ћу је да зидам – палату. Велику. На двадесет ката.

ШАЛИЋ

Ако. Сазидај, али за нас. С нашим жуљевима и за – нас! Можда ћемо се ми опет вратити овде, на своје! На своје. А то ће да буде за нас. Јер много је за тебе сама ово све. И ми смо створени да живимо.

ДАНОН

Па ја то због вас и радим. Хоћу да ти пустим пару у промет и да вас помогнем. Мен' не треба тако много, али хоћу да је све то моје. Да је моје. И за вас и правим, само ја хоћу – пару да узмем! Пару!... Аха, ха, ха... Слатку пару!... Ја хоћу моју Самику да шкољујем, па хоћу моју Решела да удам за велику чину! А сад кириду, ла патрон, идем код мога адвоката да му предам ова формулару, да изврши пренос на – мене и теби да донесу пару... Ах, слатку пару!... Па ћеш после да потпишеш друго формулару, да си примио пару!... Па ће мени да остане формулару, кућа, плац и све, а теби... Теби неће да остане ништа.

ШАЛИЋ

Е, 'ајд, добро, добро. Само, господине, да знам да је сигурно?!

ДАНОН

Како да није сигурно! Ја сам ти све узео – све. И све ћу да ти – узмем! И зашто да ти не узмем?! Кад је хоћу и могу!

ШАЛИЋ

Ако. Узимај све што можеш и докле можеш. Узимај!

ДАНОН

Хајде, Улинка!... Кириду Улинка!... Кажи нека пали аутомобилу!... Треба да идем у суду на регистрацију!... Хајде, хајде, хајде – брзо!...

(Оду обоје)

ШАЛИЋ

(Сам)

Е, хвала ти велики Господе!... Те ме курталиса и ослободи од нечастивога! О кад се сетим језиве ноће, мили Бого! Сав претрнем од, од – страха и ужаса! Па кажу, нема данас – вампира!

(Крсџи се)

Боже ме опрости!... Како да га нема! Пре него што одем из ове моје колевке, знојем саграђене, хоћу да је окадим.

(Узме кадионицу, крсџи се и кади)

Трећа појава

Андреја и Шалић

АНДРЕЈА

(Ушрчи нагло)

Чико!...

ШАЛИЋ

(Тргне се и исцусџи кадионицу)

Шта ти је, анатема те убила?!

АНДРЕЈА

Јеси га убио?!

ШАЛИЋ

Кога?

АНДРЕЈА

Па лопова!

ШАЛИЋ

Нисам, брате, каквог – лопова?...

АНДРЕЈА

Како?... Па зар нису ова господа из полиције, што одоше аутомобилом?

ШАЛИЋ

Ама, каква полиција. То су трговци!

АНДРЕЈА

А, тако! А ја сам мислио да су дошли полицајци на увиђај. Је ли се појављивао вампир ноћас?

ШАЛИЋ

Још питаш? Кад ноћас нисам прецрко, никад нећу. Али опет, хвала Богу, добро се свршило. Поменуло се, не повратило се!

АНДРЕЈА

А јеси ли пуцао у њега?

ШАЛИЋ

Како да нисам. Шест метака сам испалио на њега, па – ништа!

АНДРЕЈА

Како? Зар га ниси ни ранио?!

ШАЛИЋ

Море, ни да писне. Ја пуцам на њега, а он се церека и игра оро по соби, као да га се ништа не тиче што ја пуцам.

АНДРЕЈА

Како то?! То није могуће!

ШАЛИЋ

Море како да није могуће! Па кажем ја теби да неће зрно у њега, а ти запуцао убиј га, па убиј га! Како да га убијем кад је то нечастиви! Где си ти видео и чуо да је неко пушком убио – вампира?!

АНДРЕЈА

(Узрујано)

То... то... то – није могуће! Није могуће!... Дај ми тај револвер овамо!

ШАЛИЋ

(Скине револвер са зида и даје му)

На. Ево ти га. Па се слободно опогани на њега.

АНДРЕЈА

(Оћвори револвер и зајрејасћи се)

Аууу!... Гледај молим те шта је ово!... Је ли, ко је синоћ био код тебе?

ШАЛИЋ

Па био си ти, Андреја...

ШАЛИЋ

То знам... Него после мене?

ШАЛИЋ

Па долазила је и Нада, а и била су и она господа... Ови, брате, трговци, што си их срео.

АНДРЕЈА

И више нико?!

ШАЛИЋ

Нико.

АНДРЕЈА

Па кажем ја – то су вампири!...

ШАЛИЋ

Ајде не будали!... Да су то вампири, убио би обојицу из једног метка!

АНДРЕЈА

Убио би их, да те нису разоружали.

ШАЛИЋ

Како?

АНДРЕЈА

Извадили ти меткове, па си пуцао из празног пиштоља.

ШАЛИЋ

Море ћути.

АНДРЕЈА

Па ето ти, овај је метак неиспаљен, а тавета нема. Оставили ти празну чауру да пуцаш само са капислом.

ШАЛИЋ

Ајиии!... Лоповлука!... Па можда је то и вампир испразнио?

АНДРЕЈА

Па вампири дабоме. Пуна је наша земља оваквих вампира!... Пуна!

ШАЛИЋ

Па јес'. Претвори се он у свашта. Где год хоће. Учини све што хоће и ништа му не можеш.

АНДРЕЈА

Шта му можеш кад он има одбрану.

ШАЛИЋ

Има одбрану. Има. И ништа му не можеш!

АНДРЕЈА

Земља треба да се очисти!

ШАЛИЋ

Треба да се очисти! Треба. Све то треба истребити!

АНДРЕЈА

Ћифтама, што су мало пре били овде, забранити да више никад праг не прекораче, јер иначе, зло ћеш проћи! И кожу ће да ти одеру!

ШАЛИЋ

А...

(Одмахне руком)

Свршено је... Одрали су ме они већ. Беше му, што беше. Сад је све доцкан.

АНДРЕЈА

(Зајрејашћен)

Шта?!... Дакле – готово?!... И ти подлегао крвопији да ти и то мало живота попије?!

ШАЛИЋ

Хм!... Шта ћеш кад мораш! Свој те иксан дави, па – мораш! За време Турака борили смо се против туђег иксана!... Вампира! Крвопије!... А сад мораш против свога, рођенога!... Свој те – рођени иксан дави и крв пије, пије, пије!... И нека га, нека носи, нека носи све!... Зар би он носио да му мој рођени не помаже!... Али ето тако. Ударио свој против свога, па брани се та сад од свога – вампира! Кад је јачи, страшнији, рогат! Па бије шутог!... Убија!... Отима, хара, пљачка и даје опет своме – искану! А онај – живи, ужива и пирује!... Са туђим знојем новац бере, на туђе муке –

капитале ствара, а патници и јадници умиру! Умиру! Али шта ћеш кад му рогоња помаже! Твој се рођени повампирео и помаже му. Добио је рогове да бode свога рођенога и да помаже опет своме – иксану!... И крвопија ће све дотле да ти пије крв, докле год се свога – вампира не ослободиш! Њега!... Њега!... Прво њега претворити у – пиктије, па ће онда – сам крвопија – црћи!... Црћи ће! Онда ће земља бити рај, а људи срећни сви и богати сви!

АНДРЕЈА

Тако је.

ШАЛИЋ

Тако је, дабоме. Прво – рогоњу глоговим коцем, а ако ти је род, рођени!... Прво њега претвори у питкије!... Он својима крв пије да нашег душманина усрећи! Прво њега!... Душманин му је дао рогове да га штити, али и теби је Бог дао разум и глогов колац, па – убиј вампира, онда ћеш убити и свога душманина!

АНДРЕЈА

Тако је!... Нећу више дозволити да нам наши рођени вампири пију – крв! *(Пође)*

ШАЛИЋ

Где ћеш?

АНДРЕЈА

У суд.

ШАЛИЋ

Шта ћеш у суд, ког ђавола?!

АНДРЕЈА

Идем да им – откажем!... Хоћу да их спречим!...
(Пође и на улазу сукоби се са Даноном и Улином).

Четврта појава

Данон, Улин и Пређашњи

ДАНОН

(Још с враћиа)

И доцкан. Суд је потврдио уговору, а осма тачка уговора гласи „Кад уговарачи потпишу уговор и суд потврди регистрација нема више право отказа ни једна страна.” И господин ла патрон је дао своју отиску на уговору, сад може да прими само пару.

УЛИН

А, ко покуша и законске формалности судског решења да погази, искусиће законску и казну!

ДАНОН

И робија неће да му – фали!

АНДРЕЈА

Дакле зар ти Улине остави поштени рад и оде да служиш нечасно том – трутову!... За кору белогa 'леба?!...

УЛИН

И ја видиш тако хоћу!

АНДРЕЈА

(Шалићу)

Добро је што га ниси убио. Носио би један велики грех на душу. Јер то је наш – Линка, кога си на својим грудима очувао и однеговао; кога си на жуљевитим длановима исхранио, да ти се сада гнусно и подло одужује, за твоја добротинства, што си му – живот сачувао! Сада служи – трутову, зеленашу, ђивти!... Али, опрости му, оче, јер је он, можда жртва своје – несвести!...

ШАЛИЋ

Ама је ли је то – Линка, покојног Миодрага...

АНДРЕЈА

Нажалост – његов. Оца му је сахранио банкар у руднику злата, кад је захтевао обезбеђење својој деци, кад је тражио хлеб својим друговима, преко чијих се леђа злато добијало из земљине утробе; а он, његов син, данас служи својим и нашим гробарима! Лупежима!... Трутовима раскошних и златних кошница, које почивају на људским костима прерано скривених у земљу од бога – Сунца!...

ШАЛИЋ

Па ти ли се бре, тај – вампир?!

УЛИН

Јесте! Ја сам!

ДАНОН

И није он!... Он је мој агенту!... Ја њега плаћам! Улинка, кириду Улинка!... Шта ти говориш?!... Ти си мало онако?!...

ШАЛИЋ

Па зар и на мене – удари бре?! Одбрану налаже дужност моје службе, од које зависи и моја егзистенција.

АНДРЕЈА

(Извади нож)

А мени моја савест налаже да се браним од својих нападача и да уништим свога непријатеља!...

(Полеђи на Улину).

ШАЛИЋ

(Викне)

Андреја!...

ДАНОН

Ајајај.. Јај... Јај!... Кириду Улинка – не дај ме!

(Заклони се за Улином)

УЛИН

(Извади револвер и намери га на Андреју)

Назад!

ДАНОН

Аха! Натраг! Цурикни га, Улинка!

ШАЛИЋ

Стојте, бре, стојте бре! Примирје хоћу!

УЛИН

(Андреју)

Насрни! Дед' насрни гвожђем на ватру, глупане!

ДАНОН

Немој да се револтираш! Ихаааа... Какав си ти дрзак – будала! Хоћеш да се направиш бунтовник!? Кириду Улинка, не дај ми да оберем бостан у моју башту, и пази ме, много ме пази! Јер ако ти умреш и ја ћу да умрем!...

УЛИН

(Андреју)

Учиниш ли само и један најмањи покрет...

ДАНОН

Оде ти глава!

УЛИН

Просвираће ти куршум кроз чело!

Пета појава

Нада и пређашњи

НАДА

(Изненада улећи и скочи Улину иза леђа, ицекћа га за руку и истиргне му револвер)

Доле оружје!

ШАЛИЋ

Тако, Надо, чедо моје!

АНДРЕЈА

(Зацерека се саркастично)

Пуцај сада, климфоре!

НАДА

Шта сте наумили? Да у мојој сопственој кући вршите разбојништва! Да је харате, плљачкате! ... Да мог оца крв пијете... Да ми брата устрелите?!

(Најери револвер на Данона и Улина)

ДАНОН

Не... Нисам... И нисам ја кириду Надежда! Нисам! То је он... Он... Улинка! И зуб за зуб, око за око!... А ја нисам ништа крив, кириду Надежда! Ја сам само дао њему пару! Проценту, од пазару! А њему душу да извадиш!

УЛИН

Ааааа! Па сад тако је ли? Кад дође до зорта, онда своју кожу чуваш, а моју продајеш на шиљак! Је ли? Е, па, онда нек ти је на част овај цилиндер, газда Даноне.

(Скида ѓа с ѓлаве и даје му)

Прими овај симбол мамонског труста... Јест да смо то ми радници направили, али вама припада... Прими сад ово своје за себе, јер ми не волимо те ваше окове. Ипак је некако лепше примитивније, па зато волим – слободу!... Прими ову свету камилавку п о б о ж н о г а мамона, нека се на твоју главу сломи!

ДАНОН

(Узима цилиндер)

Ах, кириду Улинка, па шта ће ми ово без тебе?

УЛИН

Понеси га са собом... У њему је твоја судбина... А моја је судбина у рукама ове жене!

(Окрене се Нади и ђадне на колена)

Свемоћна сукњо! Судбино људске судбине! Судио живота и смрти! Царе раја и пакла! Ти си земаљски Свети Петар што гура једне у рај, а друге у пакао! Све је на земљи зависило од тебе и зависиће од тебе твоје воље! Али мрак царује у твојој свести, па би требало мало и светлости унети! Јер ми смо сви свесни свога дела и свега онога што смо чинили и чинимо! Али што се мене тиче, ја сам морао. Био сам принуђен захтевима своје природе... Јер женске моћи царују светом, а женске амбиције воде свему злу! Па ако свесно, разумно проверите праве узроке последица, видећете да ја, можда, ни мало нисам – крив...

АНДРЕЈА

Јеси! И излишна је милост за тебе!

УЛИН

Нисам... Нисам ја прави кривац! Ја сам тако рећи – слуга и слушао сам свога господара од кога је зависила моја егзистенција.

ДАНОН

Ахаааа... Али за поштену послу ти си био мој агент!

АНДРЕЈА

Па баш зато ја не мрзим госу, него његовога слугу, што му само за корицу хлеба служи, а своје пилиће дави! Не кривим јарам, него вола што га носи! Како то да вола јарам жуљи, а рогове има!?

УЛИН

Он пасе траву, слепче. То је етички дух, код вегетеријанца.

АНДРЕЈА

Што онда и под јармом бode пријатеља, који хоће да му га скине, а на злу неће, већ га још брани?

ШАЛИЋ

Он је во, сине!

АНДРЕЈА

И ми смо људи! Онда смо нешто више нег' волови! А шта је узрок томе?

УЛИН

Она!

АНДРЕЈА

Опет жена!

ШАЛИЋ

Море оставите се тих жентурина! Сад ћете опет због њих очи да вадите. Оканите се жена... Жена је девета рупа на свирали! Него сад пусти људе па нека иду!

ДАНОН

Сад ћеш ти да идеш, а ја ћу да останем. Ово је сад моја кућа.

ШАЛИЋ

Море каква твоја кућа, ја сам ово стек'о!

ДАНОН

Али ја сам поштено купио, и ти си потписао уговору!

ШАЛИЋ

Море какав уговор, све су то вампирске опсене! Не признајем за то ништа!

ДАНОН

А, готово. Сад је доцкан. Не можеш више да се пишманиш!

ШАЛИЋ

Како не могу да се пишманим!

(Улину)

Зашто, бре, Линка, зашто да ме пропастиш овако? Зашто наведе, бре, на зло? Видиш ли бре оног?

(Покаже му на револвер, који Нада још увек држи на њерен)

УЛИН

Видим, ал' не криви мене, него своју кћер!

АНДРЕЈА

Кога? Моју сестру?

УЛИН

Јесте, твоју сестру. Она је узрок. Прве речи њенога оца биле су узрок жеље несвесног срца, које су продале његову кћер.

АНДРЕЈА

Гледај скота, како има смелости још да вређа!

ШАЛИЋ

Ма ко бре да прода своје дете, је ли ја?

УЛИН

Ти! Зар ниси сам казао да ћеш је ишколовати, па ћеш је онда удати за доктора, адвоката, професора, дипломату или неког државног чиновника, напослетку даћеш, рекао си, и за индустријалца или трговца.

ШАЛИЋ

То јесам рекао... Па шта? Је ли је то нешто рђаво?

УЛИН

То је – проституцаја! Отац бира професоре и трговце, коме ће скупље да прода своју кћер! Гнусно! То нас води пропашћу! Ходеш за тело твоје кћери да обезбедиш свој живот?!

ШАЛИЋ

То бре, нисам ја то хтео!

УЛИН

Нашто си онда мислио на те личности? Што си заборавио на нас раднике? Зар ми нисмо људи? Зар ми нисмо велики? Зар ми нисмо – геније? Зар ми нисмо творци свега? Ето, то нас је све натерало да будемо лупежи, крвопије, корупционаши, славољупци, мамони, фарисеји, зликовци, убојице, отимачи, господари и богови!... Што ниси помислио васпитаћу своју кћер, па кад стекне највише, школско образовање, даћу је – раднику, човеку који ће је завоleti и кога ће она завоleti то је – логично! А не одмах за професора, за дипломату – то руши љубав у свету! То води клању, рату, померању граница на географској карти, ударању плозова међу људе, грабежу, ропству, рушењу и пропаћу живота. Сви смо ми жртве, незаробљено робље, због ропства – жене! Зато су и под мојим ударцем чекића последње прсле варнице рада и утрнуле! Јер сам пошао да се „класирам”... Тј. за каријером! Јер радник не заслужује љубав жене коју срцем љуби, већ само звање, титула, богатство, реноме, репутација!... И то су данас укореењени идеали савремених жена! Оне се више и не удају из љубави за човека већ из љубави за положај и репутацију! Али, пошто су дугачки путеви до промације до које треба сахранити сву своју младост жуљећи двадесет година школске самије, треба и – живети! А живети и трошити а не радити, то је – немогуће. Немогуће! Онда су пронађени и рафинирани мајдани да се циљеви постигну! Тај мајдан морао је бити нико други неко опет ми сами. Једни су радили а друго су трошили. Гурали друге да се кољу за нас! Ваљда нећемо ми сами снагом да отимамо за себе. Ми смо отимали и отимљемо, али рафинирано! И сад ево! Ја сам Улин – прокуриста!

НАДА

Наш – Линка!

УЛИН

Јесте! Онај мали Линка што је овде у овој кући одгајен, у овом дворишту играо се о одрастао, отишао из ове куће у свет! Као честит радник у гаравој кецељи, прљавом врату, и са жуљевитим рукама јер је заволео једну младу девојчицу у истом дворишту, али њену љубав није могао да задобије. А сад ево враћам се у чистом оделу, са цилиндером на глави, са белим, нежним и чистим рукама, са – реномеом! Да придобијем љубав давно, давно, остављене девојчице! Али она ме сада дочекала са револвером у руци. Сада, када одговарам свима условима за освајање женског срца.

ДАНОН

И тако ти треба, Улинка!

УЛИН

(Пада на колена)

Па сада пуцај свемоћна жено, ако сам ја кривац што служим мамону, што волим то мамонско оружје, које осваја љубав и с љубављу све! Пуцај ако сам ја крив што те отац хоће да прода за свој сопствени мученички зној, ако сам ја крив што су му мало ове земље, ово робље са свих земаља наших континената; пуцај ако сам ја крив за проливену људску крв, која је пала са земље мојих плодова, коју су ми мало целога света; пуцај ако сам ја крив! Јер сва су моја дела жртва твоје несвесне љубави, пуцај, пела, страсна жено, јер ти си и тако свељудски убица!

НАДА

(Бази револвер кроз њрозор)

ДАНОН

(После мале њаузе)

Ала тај зна лепо да прича! И он ће да ми запржи њуфте!

НАДА

Оружје су измислили културни људи да се убијају простаци, глупаци! А ја сам противна томе! И ја сам радница, а не убица, гладна сам али имам љубави! Учим, јер ће ми знање требати да користи општем животу! А начело је – рад. Мој рад створиће хлеб глађу, глад ће чувати своју љубав, а љубав ће победом утолити глад! И онда ће живот бити – срећан!

УЛИН

Дабоме. Био би срећан! И ми би онда радили! Сваки би волео радити, кад би знао да за себе ради. Нико више не би жуљеве крио од жене. Али жена је – свет. Али то ће само учинити свесна жена. Свесна ће жена прочитати ове ишчезле жуљеве – зашто су нестали, зашто су избледели, зашто су се искварили, зашто су се повампирили!?

НАДА

(Ухватићи ђа за руке)

ШАЛИЋ

Шта ћеш сад?

ДАНОН

Уби га!

НАДА

Ја волим те жуљеве, ја их не мрзим... Ја их се не стидим...

ШАЛИЋ

Надо! Надо! Шта ти је?

УЛИН

Надежда! Па зар ми тако плаћаш!

НАДА

Љубављу!

ШАЛИЋ

Еее!... Гледај ти ње!?

НАДА

Још више, још јаче би' их волела, кад би се вратили они стари жуљеви, они први... Избледели... Тако би их миловала, стискала, љубила, грлила...

ШАЛИЋ

Море остави ти тог човека, Надо... Батали ћорава посла!

НАДА

Остави ме, тата!

ДАНОН

(Ухвати Улину за рукав и вуче ња к' себи)

И остави та марота, Улинка!

УЛИН

Пусти ме – вампиру!

ШАЛИЋ

(Прејрѓне се)

Ко? Је ли је он вампир?!

УЛИН

Јесте! Он је – вампир!

ШАЛИЋ

Колац – глогов колац! Брзо!

ДАНОН

Шта правиш од мене, кириду Улинка! Хајде са мном?

УЛИН

Ја ћу да останем, на своју груду, на своје земљиште. На своје земљиште! Мени код тебе није ни било место... Ја сам залутао! Овоје моја класа! Ово! Ја сам у твоју класу залутао! Онако, без јасне свести, а ти си искористио кризу класне свести, па си ме учинио вампиром! Да давим своје јаднике, за кору белог хлеба! Али ја ћу сад тебе да удавим, тебе – вампиру...

(Шчепа га за џушу)

ДАНОН

Али шта то радиш са мном Улинка, кириду Улинка!?

УЛИН

Хоћу да те удавим!

ДАНОН

(Врисне)

Ајаааао!

ШАЛИЋ

Ух, ала пишти нечастиви, свечан га крст – убио!

ДАНОН

Па зар кириду Данона?!

УЛИН

Мамона! Кад тебе више не буде међу нама, биће љубави!

ДАНОН

И знао сам ја да ће та марота да ми поквари пазару! Ниси више моја агента Улинка!

УЛИН

Нисам, вампиру!

ШАЛИЋ

Ее, дете, бре, да одеш на робију!

АНДРЕЈА

Где се за вампира иде на робију? Дави га!
(Скочи и он на Данона и дави га)

НАДА

Он је – вампир! Он!
(Скочи и она на Данона)

ДАНОН

(Кркљајући)
Ах, кириду Надежда! Не дај ме, не дај ме! Кириду!

ШАЛИЋ

Еее? Па кад је он то тај – нечастиви – дави га! Дави, дави га,
дави... Дави...

ДАНОН

Ах, кириду Улинка, не дај ме... То утиче на моји нерве! Ја ћу да
алармирам!

УЛИН

Нема вампир пријатеља!

ШАЛИЋ

Дави, дави... Дави... Тако... Тако... Тако... Глогов колац, па у пик-
тије нек се претвори! Чек и ја да му станем ногом на шкембе.

ДАНОН

(Пригушено)
Кир... Кир... Кр...

ШАЛИЋ

Цркни – муко!
(Улин, Андреја и Нада сруше Данона на њод и њригњече га)

ЗАВЕСА

ПОГОВОР

Вампир је комедија коју је написао Душан Стевовић Јазмин, о чијој биографији нема података³. Не зна се ни тачна година настанка ове драме. Сматра се могућим да је то један од текстова који је својевремено послат на конкурс, али, судећи према изворима⁴, никада није игран. Текст се чува у Музеју позоришне уметности под сигнатуром А/Р 22, 46L, IV 11581, писан је писаћом машином, штампаним словима ћирилице, црним мастилом и без измена је.

Ово дело почиње разговором два пословна сарадника Данона и Улина. Они кују заверу како да старца Шалића приволе да прода своју кућу која се налази у центру послератног града (највероватније Београда, но нигде се не наводи прецизно име места у коме се радња дешава). Судећи према њиховој упорности земљиште на коме се налази скромни старчев дом веома је атрактивно и његова цена расте из часа у час. Њихов план почива на томе да се Улин маскира у вампира и сваке вечери плаши старца у „глуво доба” како би он помислио да је његова кућа уклета и продао је. Андрија, нећак старца Шалића, од самог почетка сумња да се ту ради о превари, јер као млад и савремен човек не верује у демоне и нечисте силе. Он

³ У истраживању је консултован *Југословенски књижевни лексикон и Лексикон писаца Југославије*.

⁴ У истраживању коришћена је следећа литература *Рейерџоар Народног позоришта у Београду 1868–1965* Саве В. Цветковића, *Позоришни животи у Србији 1835/1944* Петра Волка, *Позориште код Срба* Светислава Шумаревића и *Историја српског позоришта* Боривоја С. Стојковића.

саветује свог стрица да убије дотичног вампира револвером. Жали што сам не може то да уради, али касапин је и мора ноћу да обавља свој посао. Оставља му напуњен пиштољ и саветује га да пуца седам пута. Данон и Улин опет долазе старцу у посету да му понуде уговор о продаји и, прозревши његову намеру да вампира убије ватреним оружјем, успевају да му подметну *ћорке* у револвер. Несрећни старац при следећој посети вампира покушава да га убије, али не успевши пада у очај и потписује уговор о продаји своје *ѣроклейѣ* земље. Тада на сцену излазе његова *ћер* Нада, Андреја, Данон и Улин. Андреја препознаје Улина као бившег шегрта и усвојенка старца Шалића који је рано остао без родитеља управо због банкарских малверзација. Он је сада господин са цилиндром на глави. Улин, који се некад звао Улинка, тада признаје своју љубав према Надежди коју гаји још од времена шегртовања, признаје да је почео пословати са сумњивим Даноном како би зарадио новац, постао господин и био достојан Надежде Шелић и признаје да је он вампир који походи ноћу старца. Кривица тада пада на Данона кога скупина сада види као главног зликовца и праву крвопију. Тада сви, након што и Надежда изјави љубав Улину, почињу да даве *ѣравоѣ* вампира.

Крај XIX и почетак XX века, између осталог, доносе и неке радикалније промене у развоју српског позоришта „и репертоарске, и интерпретативне и организационе, тако да у овом периоду (1900–1914) започиње истинска модернизација и драмске књижевности и сценског израза”⁵. Ово

⁵ Лешић, Јосип, *Драма на ѣочейѣу XX века*, приредио Јосип Лешић, Београд/ Љубљана: Нолит/ Младинска књига, 1987, стр. 5

доба обележило је извесно помирење и сажимање традиционалног и модерног. И то „двоструко прожимање доводи до својеврсног тематско-структуралног синкретизма, у коме су се сви ти утицаји природно амалгамирали, обликујући занимљиве и аутохтоне драмске резултате, тако да су српски драматичари овог раздобља, упркос угледању и преузимању, ако не по форми, а онда бар темама и ликовима, износили на сцену актуелне друштвене проблеме свога времена”⁶. Лик лажног вампира у комедији *Вампир* појављује се као несумњиви израз споменутог синкретизма.

Детаљнија анализа ове драме, из перспективе фолклорног предлошка лика вампира и улоге „лажног вампира” у комичком заплету и типу комике у њој, представљена је у радовима „Лажни идентитет вампира у српској драми XIX и XX века” и „Фолклорни мотив вампира у српској драми XIX и XX века”⁷. Овде ћемо дати само кратку анализу.

Традиционални фолклорни предлошак овог митолошког бића искоришћен је за постизање комичког ефекта. Наиме, старац Шалић, када приповеда свом нећаку како га је ово биће претходне ноћи походило, каже: „Лепо вампир! Жив и здрав вампир. Искезио зубе, а око зуба уплео неки црвени конач, закрвављених очију, сав је у бело, у

⁶ Лешић, Јосип, *Драма на иочейку XX века*, приредио Јосип Лешић, Београд/ Љубљана: Нолит/ Младинска књига, 1987, стр. 7.

⁷ Бјелић, Александра, „Лажни идентитет вампира у српској драми XIX и XX века”, *Научни састајник слависта у Вукове дане*, 45/2, Београд: Међународни славистички центар, 2016, стр. 565–574; Бјелић, Александра, „Фолклорни мотив вампира у српској драми XIX и XX века”, у: *Philologia Mediana*, год. VII, бр. 7, Нипп: Филозофски факултет, 2015, стр. 387–406.

рукама држи косу и игра овде по соби”. Ово у основи и одговара фолклорним прставама о овом демонолошком-бићу, чији је појавни облик доста широко интерпретиран (по неким предањима његово тело је идентично какво је било и док је био жив и обично је „увијен у оно исто платно којим је покривен кад је умро”⁸). Сви ликови вампира у драмским текстовима су, што због развоја мотива, што због жанровских конвенција, приказани као човеколика бића са одређеним вампирским атрибутима. Овакав тип јунака је током времена у књижевности постајао све више антропоморфизован. Драма је жанр који је осим за читање превасходно написан за извођење на сцени, те је таква представа лика вампира, такође, нужна.

Верује се да ово демонско биће располаже веома великом моћи преображаја и да се тако може провући свуда. „Вампир се, кажу, може провући и кроз најмању рупицу, зато не помаже од њега врата затварати, као ни од вјештица”⁹. Такође, верује се, у складу са овом својом моћи, може се претворити у било шта – „поред човјечјег може имати свакојаки облик, јер се може претворити у свашта, као у мачку, прасе, псето, вола, коња, миша, и такодаље”¹⁰. Ова одлика вампира јавља се и у нашој комедији. Андреја, покушавајући да објасни Шалићу како да се понаша када му *вамџир* провали у кућу, говори му и да ће он,

⁸ Ђорђевић, Тихомир, *Вамџир и друџа бића у нашем народном веровању и предању*, Београд: Српска академија наука, 1953, стр. 160.

⁹ Ђорђевић, Тихомир, *Вамџир и друџа бића у нашем народном веровању и предању*, Београд: Српска академија наука, 1953, стр. 179.

¹⁰ Ђорђевић, Тихомир, *Вамџир и друџа бића у нашем народном веровању и предању*, Београд: Српска академија наука, 1953, стр. 178.

највероватније, покушати да разбије врата. Уплашени стриц му на то одговара: „Море, улази он и кроз прозор... И... И кроз најмању рупицу. АНДРЕЈ: Чим уђе, убиј га! ШЕЛИЋ: А вампир? АНДРЕЈ: Срушиће се на земљу као и сваки човек! ШЕЛИЋ: Тешко мени! А да ли ће да се претвори у пиктије? АНДРЕЈ: Претвориће се он у – лопова! ШЕЛИЋ: Може, може он у свашта да се претвори! Лако је њему.” Приметно је да је писац ове комедије, као један од носилаца комичног бирао је управо *каламбуре*.

Осим вампировог изгледа, ова комедија искористила је и нека веровања која се тичу начина на који вампир узнемирава колектив. Према народном предању вампир злоставља људе тако што их дави, гњави, мучи, рве се са њима, једе их, гризе им срце, вади утробу и прождире је¹¹. У драми *Вампир* лажни крвопија Улин, приликом планирања *ноћне њосејте* несрећном Шалићу, обећава Данону: „Ноћас ћу му доћи главе. Играћу, изводићу, насртаћу на њега, давићу га док не прецркне од страха”. Овај вампир дела у складу са свиме што се у народу верује о овом демонском бићу, а стари Шелић у то укључује онај део веровања који говори и о разним другим штетама које оно чини – јаше коње (вране и без белега) и заплиће им гриве, растачеамбаре, краде покућство, баца камење и сл. Тако, када преплашени старац препричава Андреју шта је све доживео претходне ноћи, између осталог каже и: „Да чујеш ону тутњаву, грмљавину... Просто из темеља кућу љуља. Ветар дува па фијуче, као да га сече нека невидљива

¹¹ Радин, Ана, *Мојив вампира у миџу и књижевностџи*, Београд, Просвета, 1966, стр 36.

сила, а напољу чујеш како ломи тарабе, носи ћерамиду с крова, па је разбија у парам-парчад. Чуо си, може бит и сам, како је у варош грдну штету починио? Кажу да је фирме пообарао, излоге поломио, па чак и неколико крова, кажу да је однео. АНДРЕЈ: Знам, знам... Али није то вампир, него олуја која је ноћас беснела над градом. ШЕЛИЋ: Ето, сад, опет он – олуја! Каква олуја, Бог с тобом! Вампир, хеј Србине! Вампир!”

Уништење вампира могло се извести тако што би се „б’цнуо” његов кожни омотач. Тада би истекла из њега та пихтијаста маса од које је сачињен, а он више не би био у стању да се креће. Оваква веровања срећемо у драми *Вампир*. Андреј убеђује свог стрица да напуни револвер и пуца у дотичну напаст, али Шелић је потпуно другачијег мишљења: „Не смем ја да пуцам у њега. Не смем. Неће зрно у њега. Ако ја пуцам у њега, вратиће се зрно, па ће у мене! Него, требало би да одем у шуму, па да узберем један глогов трн с њим само мало да га боцнем. Одма’ ће да се претвори у пиктије АНДРЕЈ: Вампира данас убија све, и нож, и секира, и револвер, само глогов трн не може да га убије. Него узми ти овај револвер!”

Лик вампира, осим што указује на несумњив удео традиције у формирању и аспектима модерне српске драме, управо означава и саму модерност. Лажни идентитет овог демонског бића показао се као захвалан и изузетно погодан за само устројство драмског текста: заплет и расплет.

Осим тога на сцену се не изводи „прави” вампир, већ драмски лик који се у њега прерушава, и управо то индукује различите и успешне комичне ситуације засноване најпре на непознавању и, напослетку, препознавању

његове функције и карактера. Несумњиво је и да се лик лажног вампира користи и као алузија на савремене друштвене прилике. Иако је у питању само маска, негативна конотација је неоспорна. Својеврсна критика како грађанске, тако и сеоске средине оличена у лику овог крвопије сугерише отуђење, усамљеност и бескрупулозност, као доминантне и карактеристичне црте „новог и модерног доба”.

Александра Бјелић

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије

821.163.41–2

СТЕВОВИЋ, Душан

Вампир / Душан Стевовић Јазмин ; приредила
Александра Бјелић. – Београд : Музеј позоришне уметности
Србије, 2017 (Београд : Службени гласник) – 83 стр. : 15 см.
– (Библиотека Драмска баштина / [Музеј позоришне
уметности Србије] ; коло 15, књ. 2)

Тираж 300. – Стр. 77–83: Поговор / Александра Бјелић.

ISBN 978–86–80629–94–0

COBISS.SR-ID 231531020

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ПЕТНАЕСТО КОЛО

Књига 1

Милован Глишић, Миливоје Кнежевић
ЧУДО У ЗАРОЖЈУ

Књига 2

Душан Стевовић Јазмин
ВАМПИР

Књига 3

Веља
ВАМПИР
СТРАШНА ИГРА У ЈЕДНОМ ЧИНУ

Књига 4

Милорад М. Петровић
ЧУВАЊЕ МРТВАЦА

Књига 5

Јожеф Сигети
ВАМПИР И ЧИЗМАР